

V POWSZECHNY ZJAZD ARCHIWISTÓW POLSKICH
SEKCJA „ARCHIWA KOŚCIELNE”
(Olsztyn, 6-7 września 2007)

W dniach 6-7 września 2007 roku odbył się w Olsztynie V Powszechny Zjazd Archiwistów Polskich. Tematykę obrad ośmiu sekcji oraz czterech paneli Zjazdu zdominowały zagadnienia, których odzwierciedleniem było hasło: *Archiwa polskie w nowoczesnym społeczeństwie*.

Zjazd zainaugurowała Msza Św. w kościele św. Franciszka z Asyżu. Po jej zakończeniu uczestnicy przenieśli się do auli Centrum Konferencyjnego Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego przy ul. B. Dybowskiego 11. Uroczystego otwarcia obrad plenarnych dokonał prof. dr hab. Jarosław Poraziński, prezes Zarządu Głównego Stowarzyszenia Archiwistów Polskich, po którym uczestników Zjazdu witali, podkreślając jednocześnie jego znaczenie, m.in.: Tomasz Merta, podsekretarz stanu w Ministerstwie Kultury i Dziedzictwa Narodowego i jednocześnie generalny konserwator zabytków; przedstawiciele władz lokalnych z prezydentem Olsztyna Cz. Małkowskim na czele oraz arcybiskup senior – ks. prof. dr hab. Edmund Piszcz.

W trakcie obrad plenarnych jako pierwszy referat pt. *Archiwa polskie, stare i nowe wyzwania* wygłosił dr Sławomir Radoń (Naczelny Dyrektor Archiwów Państwowych). Kolejny prelegent prof. dr hab. Norbert Kasperek (UWM Olsztyn) przedstawił referat *Historia Warmii i Mazur odczytywana w Olsztynie*. Po przerwie głos zabrał prof. dr hab. Bohdan Ryszewski (UWM Olsztyn), który

omówił *Teoretyczne podstawy działalności archiwów*. Jako kolejni głos zabrali: prof. dr hab. Władysław Stępnik (NDAP) oraz dr Nikodem Bończa-Tomaszewski (Archiwum Dokumentacji Mechanicznej), którzy wygłosili referaty – odpowiednio: *Archiwa w polityce europejskiej* oraz *Narodowe Archiwum Cyfrowe – idea, projekt, zadania*. Jako ostatni, pierwszego dnia obrad plenarnych, referat pt. *Archiwista przyszłości*, wygłosił dr Waldemar Chorążyczewski (UMK Toruń).

Po przerwie obiadowej, w gmachu Centrum Nauk Humanistycznych przy ul. K. Obitza 1, rozpoczęły swoje obrady poszczególne sekcje. Jedną z nich dotyczyła problematyki archiwów kościelnych. Po powitaniu przez ks. prof. dr hab. Jana Związka (Akademia Jana Długosza, Częstochowa; prezes Stowarzyszenia Archiwistów Kościelnych), który podkreślił fakt uczestnictwa SAK w tak ważnym wydarzeniu jak Powszechny Zjazd Archiwistów Polskich, prowadzenie i przewodnictwo obrad objął ks. prof. dr hab. Alojzy Szorc (UWM Olsztyn). W trakcie pierwszego dnia obrad zaprezentowano siedem referatów.

Jako pierwszy głos zabrał ks. prof. dr hab. Jan Związek, który zajął się problemem zasad etycznych w zawodzie archiwisty kościelnego. Na wstępie krótko omówił kanony z kodeksów prawa kanonicznego, w których władza kościelna wypowiedziała się na temat tworzenia i organizacji archiwów kościelnych. W dalszej części swego wykładu zauważył, że nie istnieją przepisy określające, jak mają postępować archiwiści. Na zakończenie spróbował jednak wyodrębnić najważniejsze cechy archiwisty kościelnego, do których zaliczył m.in.: konieczność mianowania przez władze kościelne lub zakonne oraz zdadność (tj. odpowiednie przygotowanie i wiedzę) do wykonywania tego urzędu. Archiwista kościelny, według ks. prof. Związka, jest nie tylko sługą ołtarza naukowego, ale przede wszystkim sługą w odkrywaniu prawdy o dziejach Kościoła. Dlatego służba prawdzie staje się podstawowym obowiązkiem archiwisty kościelnego. W tym duchu porządkuje on i konserwuje dokumenty kościelne oraz umożliwia dostęp do nich badaczom naukowym. Prelegent podkreślił zwłaszcza konieczność troski o życzliwe traktowanie przez archiwistów tych, którzy w archiwach kościelnych podejmują kwerendy i realizują projekty badawcze.

Kolejny referat, pt. *Z problematyki archiwalnego prawa kościelnego*, wygłosił ks. dr Mieczysław Różański (Archiwum Archidiecezjalne w Łodzi). W swoim wystąpieniu podkreślił, że archiwalne prawo kościelne opiera się na dwóch porządkach prawnych wynikających z: ustawy o *Narodowym Zasobie Archiwalnym i Archiwach* z 1983 r. oraz kanonów Kodeksu Prawa Kanonicznego Jana Pawła II. W świetle ustawy z 1983 r. materiały archiwalne Kościoła zostały włączone do narodowego zasobu archiwalnego, przy czym zaliczono je do niepaństwowego zasobu archiwalnego, natomiast wg kodeksu, który dość ogólnie reguluje tę kwestię, troska o materiały archiwalne wytwarzane i gromadzone przez Kościół należy do biskupa ordynariusza w odniesieniu do archiwów diecezjalnych i innych znajdujących się na terenie podległej mu władzy (parafialnych, kapitułnych instytucji kościelnych) lub wyższego przełożonego zakonnego w analogicznych przypadkach dotyczących archiwów własnego zakonu. Każde archiwum jest autonomiczne. Szczegółowe unormowania prawne dotyczące ich funkcjonowania leżą w gestii wyżej wymienionych osób. Na gruncie diecezji uchwalane są one podczas trwania synodów diecezjalnych i wydawane mocą dekretów. Na zakończenie swojego wystąpienia prelegent omówił rodzaje materiałów przechowywanych w archiwach tajnych.

Z kolei ks. prof. dr hab. Andrzej Kopiczko (Archiwum Archidiecezjalne i UWM w Olsztynie) przedstawił referat nt. *Dzieje i zasób Archiwum Archidiecezji Warmińskiej w Olsztynie*. W swoim wystąpieniu skupił się na omówieniu dziejów, struktury i zasobu archiwum. Materiały gromadzone są w archiwum tzw. dawnym (archiwalia do 1945 r.) i Archiwum Akt Nowych (dokumentacja po 1945 r.). Na pozostałość aktową pierwszego z tych archiwów składa się m.in. spuścizna kancelarii biskupiej sięgająca XIII w., archiwum kapituły katedralnej (praktycznie nie zachowały się dokumenty z okresu międzywojennego), księgi parafii oraz metrykalne (w tym odzyskane niedawno z Regensburga). Można tu odnaleźć także dokumenty dotyczące dziejów Zakonu Krzyżackiego i Prus Książęcych. Najcenniejsze dokumenty w zbiorach Archiwum Archidiecezjalnego to: bulle

papieskie, dokumenty cesarzy niemieckich ze średniowiecza i królów polskich z okresu nowożytnego oraz bogate zespoły akt biskupich. Chlubą Archiwum są m.in. autografy Mikołaja Kopernika i biskupów: Jana Dantyszka, Stanisława Hozjusza i Ignacego Krasickiego. W Archiwum Akt Nowych przejmowane są na bieżąco materiały z Kurii Metropolitalnej, parafii i innych instytucji kościelnych.

Kolejna prelegentka, dr Halina Dudała (Archiwum Diecezjalne w Katowicach), wygłosiła referat pt. *Stan i perspektywy badań nad kancelarią parafialną w diecezji katowickiej w latach 1925-1939*. Na wstępie dr Dudała przedstawiła krótko historię i granice terytorialne diecezji katowickiej, która w momencie powołania jej do życia w 1925 r. bullą *Vixdum Poloniae unitas* objęła swym zasięgiem ziemie na Górnym Śląsku i Śląsku Cieszyńskim. Przed 1922 r. tereny te należały do dwóch różnych organizmów państwowych. Znalezienie się ich w granicach odrodzonego państwa polskiego oraz w jednej diecezji Kościoła rzymsko-katolickiego rozpoczęło proces unifikacji m.in. w zakresie różnych dotąd tradycji i systemów kancelaryjnych. Prelegentka omówiła różne podręczniki seminaryjne, które poruszały tematy kancelarii w kontekście pastoralnym. Kształcili się na nich duchowni diecezji katowickiej przed jej utworzeniem. Zdaniem mówczynie lepsze kancelarie prowadzili księża studiujący teologię we Wrocławiu. Po utworzeniu diecezji katowickiej, w seminarium, w którym kształcili się jej klerycy, już w latach 30-tych XX w. pojawił się przedmiot „Kancelaria parafialna” prowadzony przez ks. dra Juliusza Bieńka. Wyróżniało to Katowice na tle innych diecezji w Polsce.

Następnie głos zabrał ks. dr Robert Kufel (Archiwum Diecezjalne w Zielonej Górze), który w swoim wystąpieniu zajął się funkcjonowaniem i organizacją kancelarii bieżącej Archiwum Diecezjalnego w Zielonej Górze. Po przedstawieniu krótkiej historii archiwum, które powstało w 2003 r., omówił szczegółowo obowiązujące przepisy kancelaryjne, wykaz akt oraz obieg pism w kancelarii od momentu wpływu pisma, poprzez wszystkie punkty zatrzymania, aż po ekspedycję odpowiedzi. Na zakończenie krótko przedstawił księgi znajdujące się w kancelarii, obowiązujące formularze oraz księgozbiór podręczny archiwum.

Kolejny referat, pt. *Środki UE i sposoby ich wykorzystania na przykładzie Archiwum Archidiecezjalnego w Poznaniu* w formie prezentacji multimedialnej, wygłosił ks. Roman Dworacki (Archiwum Archidiecezji w Poznaniu). Na wstępie prelegent omówił historię archiwum, które powstało w 1925 r. i posiada zasób wielkości ok. 3500 mb. W 2002 r. zdecydowano o zamianie funkcji budynków. Od tego momentu Archiwum znalazło się w gmachu zajmowanym dotychczas przez Muzeum Archidiecezjalne. Po wejściu do UE pojawiła się możliwość wykorzystania funduszy strukturalnych, z czego skorzystała Archidiecezja Poznańska, która w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (ZPORR) otrzymała ponad 5 milionów zł na inwestycje w ramach projektu z zakresu ochrony dziedzictwa narodowego i kulturowego: *Modernizacja i adaptacja dwóch zabytkowych budynków Muzeum i Archiwum Archidiecezjalnego w Poznaniu*. Podczas prezentacji multimedialnej ks. Dworacki zapoznał słuchaczy z procesem pozyskania środków finansowych i realizacją projektu.

Ostatni referat pierwszego dnia zjazdu, pt. *Charakterystyka zasobu i organizacja ośrodka „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne w Lublinie”*, przedstawiła dr Maria Dębowska (Instytut ABMK – KUL). W swoim wystąpieniu omówiła zasób oraz organizację Instytutu, a także posiadane zbiory mikrofilmów, przypominając na zakończenie, że katalogi są publikowane w półroczniku „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne”. Dotychczas ukazało się siedem numerów katalogów. Mikrofilmy są udostępniane na miejscu w Instytucie ABMK. Praktykowane jest także wypożyczanie ich na zewnątrz.

Drugi dzień Zjazdu rozpoczął się Mszą Świętą celebrowaną przez ks. bpa prof. dra hab. Jana Kopca (Archiwum Diecezjalne i Uniwersytet Opolski). Następnie obrady rozpoczęły poszczególne sekcje. Podobnie, jak i dnia poprzedniego, obrady sekcji „Archiwa Kościelne” rozpoczął ks. prof. Jan Związek. Po powitaniu zgromadzonych i przedstawieniu przewodniczącego obrad ks. dra hab.

Andrzeja Bruzdzińskiego (Papieska Akademia Teologiczna w Krakowie) oddał głos dr. Sławomirowi Radoniowi, Naczelnemu Dyrektorowi Archiwów Kościelnych, który nawiązał do swojej pracy w archiwach karmelitanek krakowskich, a następnie życzył zebranym owocnych obrad. Tego dnia, podczas zebrania sekcji archiwów kościelnych, wygłoszono osiem referatów, przy czym jeden z prelegentów (ks. prof. Bernard Kołodziej z UAM w Poznaniu) nie dojechał z powodu choroby, jednak jego tekst zostanie opublikowany w materiałach z konferencji.

Prowadzący obrady oddał głos ks. bp. prof. Janowi Kopcowi, który wygłosił referat pt. *Z doświadczeń polskiego badacza w Archiwum Watykańskim*. Na wstępie zwrócił on uwagę na to, że archiwum to ma dla Kościoła charakter archiwum centralnego. Omówił następnie jego zasób (w miarę ciągła dokumentacja rozpoczyna się od pontyfikatu Innocentego III, tj. od przełomu wieku XII i XIII) oraz historię. Jako datę powstania Archiwum Watykańskiego przyjmuje się rok 1612. Papież Leon XIII w roku 1881 udostępnił zbiory tego archiwum na użytek uczonych. W chwili obecnej udostępnia się jedynie archiwalia wytworzone do 1939 r. Ogromną trudność dla badaczy sprawia brak centralnego inwentarza w archiwum. Uczni polscy prowadzili kwerendy w Archiwum Watykańskim od końca XIX w, a więc od momentu, kiedy takie możliwości badań się pojawiły. Szczególnym ich zainteresowaniem cieszyły się średniowieczne materiały ilustrujące kontakty Polski ze Stolicą Apostolską (np. akta Kamery Apost., Roty, Datarii i in.), następnie z okresu Reformacji stanowisko Kościoła wobec protestantyzmu, wobec monarchów polskich itd. Współcześni polscy badacze zajęli się także edycją akt nuncjatury polskiej od poł. XVI w.

Następnie głos zabrała prof. Halina Robótka (UMK Toruń), która omówiła *Programy nauczania podyplomowych studiów archiwistyki na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu i Uniwersytecie Śląskim*. W swoim referacie opowiedziała się za systemem trzystopniowym. Na kurs podstawowy powinny się składać: teoria archiwalna, metodyka archiwalna, prawo archiwalne, historia archiwów i zasobu, przechowywanie, informacja naukowa, zarządzanie dokumentacją. Zagadnienia te winny zostać rozbudowane o szczegóły w ramach specjalizacji. Na zakończenie zajęła się problemem, gdzie należy kształcić przyszłych archiwistów. Poza studiami wyższymi, jej zdaniem, powinny istnieć inne formy kształcenia, np. szkoły zawodowe i studia podyplomowe.

Kolejny referat wygłosiła dr Julia Dziwoki (Archiwum Archidiecezjalne w Katowicach), która zajęła się systemem edukacji archiwistów kościelnych w Polsce po 1945 roku. Przełomem dla archiwów kościelnych był okres międzywojenny. Do początków lat 50. XX wieku kształcenie oparte było na bazie szkoły watykańskiej. Obsada archiwów diecezjalnych w Polsce liczy obecnie 89 osób świeckich i duchownych. Każde z tych archiwów działa w oparciu o prawo partykularne wydane przez biskupów ordynariuszy. Prelegentka omówiła następnie literaturę będącą podstawą kształcenia oraz pionierską działalność na gruncie przygotowania zawodowego archiwistów kościelnych o. prof. Hieronima Wyczawskiego OFM i ks. prof. Stanisława Librowskiego, który stworzył ośrodek Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne w Lublinie. Kontynuacją idei kształcenia archiwistów kościelnych są podyplomowe studia zorganizowane w Katowicach oraz kursy kancelarii parafialnej. Wpływ na integrację środowiska i wymianę doświadczeń ma także powstałe w 2003 r. Stowarzyszenie Archiwistów Kościelnych.

Z kolei o. dr Robert Danieluk (Archiwum Domu Generalnego OO. Jezuitów w Rzymie) przedstawił referat nt. *Zasób i organizacja Archiwum Kurii Generalnej Jezuitów w Rzymie*. Przybliżył zgromadzoną jego historię (archiwum wraz z biblioteką mieści się w nowym gmachu od 1995 r.), zgromadzony zasób (ok. 1000 mb. materiałów od XVI do XX w., które dotyczą centralnego domu Jezuitów) oraz organizację (3 sekcje gromadzące materiały: I. z okresu sprzed 1773 r.; II. z okresu od 1814 r., czyli po odrodzeniu zakonu do czasów współczesnych; III. tzw. *Fondo Gesuitico*, czyli archiwum prokuratora zawierające akta majątkowe i procesowe). Każdy z tych oddziałów podzielony jest na mniejsze jednostki organizacyjne, a całość zinwentaryzowana. Istnieją również inwentarze tematyczne, jak np. *Polonica w Archiwum Rzymskim Towarzystwa Jezusowego*, które są od kilku lat publikowane w wydawnictwie WAM. O wartości materiałów zgromadzonych w Archi-

wum Kurii Generalnej Jezuitów w Rzymie świadczy fakt wzrastającej liczby przeprowadzanych w nim kwerend oraz ciągła obecność badaczy z całego świata.

Następnie głos zabrał dr Roman Stelmach (Archiwum Państwowe we Wrocławiu), który omówił temat: *Dokumenty poklasztorne zachowane w Archiwum Państwowym we Wrocławiu i problematyka ich przechowywania, opracowania i udostępniania*. Zbiór Dokumentów pergaminowych i papierowych w zasobie APWr składa się obecnie z 59.000 egzemplarzy, obejmujących okres od 1175 do 1933 r. Zasób ten przechowywany jest w Archiwum we Wrocławiu i w jego Oddziałach w Jeleniej Górze, Kamieńcu Żąbkowickim i w Legnicy. Ponad połowę jego zawartości stanowią dokumenty pergaminowe i papierowe dawnych śląskich klasztorów, kolegiat i szpitali. Omawiane dokumenty stanowią historyczny i najstarszy zasób archiwum wrocławskiego, zgromadzony w dawnym Archiwum Państwowym po akcji sekularyzacji klasztorów śląskich, przeprowadzonej w latach 1810-1811, przez władze pruskie. Przejęto dokumenty ze wszystkich śląskich klasztorów i kolegiat, reprezentujące dawne zgromadzenia zakonne takie jak: kanonicy regularni, cystersi, dominikanie, franciszkanie i inni. W sumie przejęto dokumenty z 76 klasztorów. W tej liczbie znalazły się także dokumenty śląskich kolegiat oraz niektórych śląskich szpitali i fundacji. Materiały te trafiły do ówczesnego Provinzial Archiv Breslau w 1811 r. W roku 1945, w czasie oblężenia Wrocławia, zginęło bezpowrotnie ok. 8. tys. jednostek. Część dokumentów archiwiści niemieccy wywieźli z Wrocławia na zachód i ukryto je na zamku w górach Harz. W ten sposób, po zakończeniu II wojny światowej, 12 tys. dokumentów znajdowało się na terenie byłej NRD, skąd dopiero w 1981 r. zostały rewindykowane i ponownie trafiły do AP we Wrocławiu. Dokumenty te zostały opracowane w formie spisów – repertoriów jeszcze w I połowie XIX w. Do dnia dzisiejszego służą one jako podstawowa pomoc archiwalna. Obecnie trwa ich opracowywanie w programie SCRI-NIUM – bazy komputerowej dla dokumentów. Ich przechowywanie pozostawia wiele do życzenia, planuje się digitalizację tych materiałów, które zostały już zmikrofilmowane.

Najcenniejszy zasób archiwalny, jakimi są dokumenty pergaminowe, wymaga odpowiednich warunków przechowywania. Prelegent zauważył, że Archiwum Państwowe we Wrocławiu należy do oddziałów najlepiej w kraju wyposażonych w odpowiednią bazę lokalową i magazynową. Stało się to możliwe po podjęciu zakrojonych na ogromną skalę prac remontowych, rozpoczętych dzięki zaangażowaniu dyrektora archiwum i pomocy wielu instytucji (w tym i NDAP). Obecnie AP we Wrocławiu posiada najlepsze z możliwych warunki do przechowywania dokumentów, a pracownicy są wyposażeni w odpowiednie urządzenia do sprawdzania na bieżąco tego stanu.

Kolejny referat wygłosiła dr Anna Krzemińska (Uniwersytet Śląski w Katowicach). W swoim wystąpieniu, pt. *Archiwalia pocysterskie – problem metodycznego opracowania*, zajęła się niezmiernie cennym źródłem, jakim są archiwalia zakonne, przy czym dokonała tego z perspektywy korzystającego z archiwów. Omówiła podstawowe metody i etapy opracowania poklasztornych zespołów archiwalnych. Następnie przedstawiła układ akt w archiwum klasztornym na przykładzie Henrykowa, gdzie dokumenty przechowywane są w układzie rzeczowo-terytorialnym oraz stan opracowania archiwów klasztornych zgromadzonych w archiwach państwowych we Wrocławiu, Poznaniu, Bydgoszczy i Toruniu. Na zakończenie zaproponowała odejście w opracowywaniu akt poklasztornych od układu chronologicznego i stworzenie coś na miarę rzeczowego wykazu akt.

Następny wykład – ks. dra hab. Andrzeja Bruździńskiego (Papieska Akademia Teologiczna w Krakowie) – dotyczył źródeł do badań dziejów nieistniejącego od prawie dwóch wieków zakonu Kanoników Regularnych od Pokuty Błogosławionych Męczenników Matki Bożej *de Metro*, który powstał w Rzymie przed 1215 r. Do Krakowa członkowie tego zakonu trafili w 1257 r. i byli nazywani markami. Ostatni z marków krakowskich zmarł w 1831 r., co było związane z decyzją cesarza Józefa II z 1783 r., który zakazał przyjmowania nowych członków do zakonu. W dalszej części ks. Bruździński omówił losy materiałów archiwalnych zakonu *Kanoników Regularnych od Pokuty*, które przepadły bezpowrotnie. W opustoszałym krakowskim klasztorze marków utworzono dom księży emerytów. Nowi właściciele nie mieli zupełnie wycucia znaczenia historii tegoż zakonu.

Wszystkie pozostałe po kanonikach regularnych „papiery”, oprócz tych, które zaświadczały o sprawach majątkowych, nie miały dla nich żadnej wartości. Nic więc dziwnego, że spotykamy się tutaj z faktami niesłychanego barbarzyństwa. Przykładowo, pozostałymi po markach dokumentami, jak też książkami z biblioteki, palono w piecach. Badacz, usiłujący obecnie zrekonstruować historię zakonu, staje przed niebagatelnym wyzwaniem, gdyż archiwum zakonu nie istnieje, a ocalałe bardziej niż skromne fragmenty niewiele wnoszą do niezbędnej bazy źródłowej. Trzeba szukać śladów ich działalności w innych dokumentach, np. aktach papieskich.

Ostatnim referatem, wygłoszonym podczas obrad sekcji „Archiwa Kościelne”, było wystąpienie ks. dra hab. Leszka Wilczyńskiego (UAM Poznań) na temat: *Znaczenie archiwów kościelnych dla nauki polskiej*. Referent, w oparciu o księgi udostępnień i zgłoszenia użytkowników archiwów diecezjalnych, zanalizował wykorzystywane przez nich materiały archiwalne i podejmowane tematy badawcze.

Na zakończenie wystąpień przygotowanych na ten dzień sesji, zgromadzonym uczestnikom podziękowania złożyli ks. prof. Jan Związek i dr Julia Dziwoki. Sekcja w ciągu dwóch dni zgromadziła ok. 100 uczestników. Wieloaspektowe zagadnienia podejmowane w referatach podczas obrad Sekcji „Archiwa Kościelne” oraz liczba jej uczestników świadczą o tym, że Sekcja spełniła stawiane jej cele naukowe. Wskazane zostały kolejne obszary badań i problemy nurtujące środowisko archiwistów kościelnych.

Po przerwie w trakcie obrad plenarnych dokonano podsumowania olsztyńskiego zjazdu. Krótkie sprawozdania i postulaty złożyli kierownicy poszczególnych Sekcji i Paneli. Uroczystego zamknięcia *V Powszechnego Zjazdu Archiwistów Polskich*, który zgromadził rekordową liczbę 770 uczestników, dokonał prezes SAP prof. Jarosław Poraziński i prof. Władysław Stępiak (w zastępstwie dr. Sławomira Radonia – Naczelnego Dyrektora Archiwów Kościelnych).

Po zakończeniu zjazdu, swoje walne zebrania rozpoczęły: Stowarzyszenie Archiwistów Polskich oraz Stowarzyszenie Archiwistów Kościelnych. Członkowie tego ostatniego korzystali z gościnnych murów Archiwum Archidiecezjalnego w Olsztynie. Omówione zostały bieżące sprawy z działalności SAK i jego strategii na najbliższy czas. Ks. prof. Józef Marecki zaprezentował także tematykę kolejnych numerów biuletynu stowarzyszenia „*Archiva Ecclesiastica*”. Należy wyrazić życzenie, by działalność Stowarzyszenia Archiwistów Kościelnych spotkała się z jeszcze większym zainteresowaniem i zrozumieniem u biskupów diecezjalnych i przełożonych zgromadzeń zakonnych, co przyczyni się do rozwoju badań nad dziejami Kościoła w Polsce.

Krzysztof Kolasa
Instytut Pamięci Narodowej w Łodzi

Ks. Jarosław Wąsowicz SDB
Archiwum Salezjańskie Inspektorii Pilskiej